

Jan Gurba

Reaktywowanie studiów archeologicznych na UMCS w Lublinie

Rocznik Lubelski 18, 243-245

1975

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Dwudniowe obrady podsumował P. Karpuk — I sekr. KW PZPR, stwierdzając, iż konferencja stanowiła dalszy krok w zacieśnianiu bliskich i serdecznych więzi łączących Lubelszczyznę z przygranicznymi obwodami Ukrainy i Białorusi, jak też stworzyła dobrą okazję wymiany doświadczeń wynikających z realizacji społeczno-politycznych przemian ogarniających zaprzyjaźnione narody.

Mieczysław Szyszko

REAKTYWOWANIE STUDIÓW ARCHEOLOGICZNYCH NA UMCS W LUBLINIE

W roku 1967, po złożeniu egzaminów magisterskich przez absolwentów archeologii, którzy rozpoczęli studia w roku 1962, wygasła na Uniwersytecie Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie — powołana od nowa w 1959 roku — sekcja archeologii¹. Działalność dydaktyczna pracowników Katedry Archeologii Polskiej i Powszechnej UMCS (a od 1970 roku Zakładu Historii Starożytnej i Archeologii) ograniczona została do prowadzenia zajęć dla sekcji historii (wykłady kursowe dla I i V roku; w latach 1971—1974 proseminarium, seminarium i wykład monograficzny z zakresu historii starożytnej i wczesnośredniowiecznej Polski²; wybrane zagadnienia w ramach ćwiczeń z historii Polski dla II r.) i geografii (w latach 1968—1970).

Pismem z dnia 3 maja 1974 roku (SU.1-0241-40/74) Ministerstwo Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki powiadomiło Rektorat UMCS o powołaniu od 1 października 1974 roku studiów z archeologii Polski i powszechnej na UMCS. Tak, po jedenastu latach przerwy, wznowiono nabór na ten niezmiernie ważny dla regionu kierunek. Archeologia Lubelszczyzny, jak cała archeologia Polski, stoi bowiem w związku z intensywnym rozwojem rolnictwa i przemysłu kraju wobec perspektywy nieomal całkowitej likwidacji bazy źródłowej³. Z tego właśnie względu od kilku lat podjęto starania w resorcie w sprawie powołania na UMCS studiów archeologii. Dosłownie w przededniu decyzji o uruchomieniu studium, o które zabiegał żarliwie w ciągu ostatnich lat, 4 kwietnia 1974 zmarł dotychczasowy kierownik Zakładu Historii Starożytnej i Archeologii UMCS, prof. dr A. Gardawski⁴.

Powołanie studiów archeologicznych na UMCS zostało ogłoszone po wydaniu przez Ministerstwo *Informatora* dla nowo wstępujących na uczelnie wyższe w 1974 roku. Rektorat zawiadomił więc o rekrutacji Kuratoria Okręgów Szkolnych — z których rekrutuje się w większości studiująca na UMCS młodzież — lubelskiego, białostockiego, kieleckiego i rzeszowskiego oraz redakcje dzienników lokalnych:

¹ J. Gurba, *Katedra Archeologii Polski i Powszechnej Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie w latach 1945—1969*, „Światowid” 1971, t. 32, s. 219—225.

² Z seminarium prof. dr. A. Gardawskiego wyszły 2 prace magisterskie — B. Golemberskiej i H. Gajdy — ukończone w czerwcu 1974 r.

³ Por. W. Hensel, *Pomniki kultury — źródłem świadomości narodu*, „Archeologia Polski” 1974, t. XIX, z. 2, s. nlb. 1—4; R. Mazurowski, *Możliwości poznawcze badań powierzchniowych*, „Wiadomości Archeologiczne” 1974, t. XXXIX, s. 32—38; K. Kowalski, *Badania powierzchniowe w archeologii, tamże*, s. 40—42; S. Woyda, *O pracach nad zdjęciem archeologicznym terenu Mazowsza i Podlasia, tamże*, s. 44—46; J. Kowalczyk, *Badania powierzchniowe palącym zadaniem archeologii, tamże*, s. 28—31.

⁴ „Sztandar Ludu” 8 V 1974, s. 2.

„Sztandar Ludu”, „Kuriera Lubelskiego”⁵, „Gazety Białostockiej”, „Słowa Ludu”, „Nowin Rzeszowskich” oraz „Trybuny Mazowieckiej”.

Uzyskanie zgody resortu na kształcenie studentów archeologii pociągnęło za sobą zmiany organizacyjne w Zakładzie Historii Starożytnej i Archeologii UMCS. 1 października 1974 nastąpił podział Zakładu na dwie odrębne jednostki: Zakład Historii Starożytnej UMCS z kierownikiem prof. dr. R. Kamienikiem i Zakład Archeologii Polski UMCS z doc. dr. J. Gurba. Obecnie obsadę naukowo-dydaktyczną Zakładu Archeologii Polski stanowią: docent — dr J. Gurba, adiunkci — dr S. Hoczyk i dr K. Marczakowa, st. asystent — mgr I. Kutylowska, asystent-stażysta — mgr M. Domański. Dzięki umowie zawartej między UMCS a Uniwersytetem Warszawskim i Uniwersytetem Łódzkim nowo powstałe studium ma zapewnione wykłady specjalistyczne prowadzone przez wybitnych fachowców — pracowników UW i UL. (Na podstawie tego porozumienia UMCS bierze udział w prowadzeniu pracy magisterskiej z zakresu neolitu Polski na UL).

Przyjęci na studia studenci odbyli obowiązkową praktykę robotniczą na wykopaliskach archeologicznych Zakładu. Dzięki zapewnieniu właściwej obsady instruktorskiej mieli oni możliwość rozpoczęcia studiów już na roku „zerowym”⁶. W sierpniu badania prowadzono na zlecenie Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. Komentantem Studenckiego Hufca Pracy był mgr Henryk Kowalski z Zakładu Historii Starożytnej i Archeologii UMCS.

1. Lublin-Dąbrowa. Wstępne rozpoznanie osady wczesnośredniowiecznej. Instruktor: mgr I. Kutylowska.

2. Puławy-Włostowice. Stanowisko wielokulturowe, kontynuacja badań z ub. roku⁷. Instruktorzy: mgr L. Gajewski z Instytutu Historii Kultury Materialnej PAN w Warszawie i mgr. I. Kutylowska. Najważniejsze wyniki badań: Ślady osady wczesno-neolitycznej kultury ceramiki wstęgowej rytej. Odkrycia dalszych grobów ciała-palnych kultury wenedzkiej z wczesnego okresu wpływów rzymskich. Wśród wyposażenia grobu wojownika odkryto zabytki unikalne: zespół kostek do gry, bogato zdobione naczynie oraz przedmiot żelazny podobny do stolarskiego dłuta. W jednej z jam odkryto fragmenty naczyń reprezentujące charakterystyczne formy tzw. wczesnosłowiańskiej ceramiki, datowane znaleziskiem fragmentu dwustronnego grzebieńca (grupy II B/1 A. Chmielowskiej) oraz okucia i sprzączki do pasa z V w.n.e.⁸ Zabytki z Włostowic eksponowano na wystawie polowej urzędzonej w witrynie sklepu GS w Bochońcu.

3. Gródek, pow. Hrubieszów. Znana osada kultury pucharów lejkowatych⁹. Instruktorzy: mgr L. Gajewski i doc. J. Gurba. Najważniejsze wyniki badań: W jednej z jam odkryto fragmenty glinianych tygli do topienia miedzi oraz unikalne sztyldo miedziane w oprawce z kości ptaka.

4. Wronowice-Doliwo, pow. Hrubieszów. Wstępne rozpoznanie osady i cmentarzyska należących do wczesnośredniowiecznego zespołu Czerwień¹⁰. Instruktor: mgr L. Gajewski.

⁵ Por. (mp), *Archeologia. Nowe kierunki studiów UMCS*, „Sztandar Ludu” 3 VI 1974, s. 6; *Studia archeologiczne na UMCS*, „Kurier Lubelski” 4 VI 1974, s. 4.

⁶ I. J. Kamiński, *Zmartwychwstanie archeologii*, „Kamena” 6 V 1974, s. 5.

⁷ J. Gurba, A. Kutylowski, *Puławy-Włostowice*, „Informator Archeologiczny. Badania 1973 roku” 1974, s. 153—154.

⁸ O wynikach badań donosiła prasa, por. (z), *Cenne znaleziska archeologów*, „Sztandar Ludu” 23 VIII 1974 s. 2; „Polityka” 7 IX 1974, s. 2.

⁹ Por. J. Kowalczyk, *A Settlement of the Funnel Beaker Culture at Gródek Nadbużny in the Hrubieszów District*, „Archeologia Polona” 1962, t. II, s. 111—120.

¹⁰ K. Jażdżewski, *Ogólne wiadomości o Czerwnie-Czerwieńcu*, „Archeologia Polski” 1959, t. IV s. 67—91.

W sierpniu 1974 roku badania konserwatorskie prowadzono na zlecenie Muzeum Wsi Lubelskiej. Komendantką Studenckiego Hufca Pracy była mgr Elżbieta Mazurkiewicz z Zakładu Historii Starożytnej i Archeologii UMCS.

5. Lublin-Kalinowszczyzna. Kontynuacja badań na terenie „Grodziska”¹¹. Instruktor: mgr Irena Kutylowska. Najważniejsze wyniki: Odkrycia szczątków dalszych domostw z pierwszej fazy wczesnego średniowiecza.

Zwiedzanie wykopalisk we Włostowicach, Gródku i Wronowicach-Doliwie weszło do programu wycieczek zjazdowych XII Ogólnopolskiego Zjazdu Polskiego Towarzystwa Geograficznego w Lublinie¹².

Zakład Archeologii Polski UMCS w oparciu o własną kadrę naukowo-dydaktyczną i właściwie opracowany program studiów włączy się bardziej niż to było możliwe dotychczas do badań powierzchniowych na terenie województwa. W początku 1975 roku na mocy porozumienia o współpracy między UMCS a Urzędem Wojewódzkim w Lublinie powołany zostanie bowiem zespół, mający zapewnić intensyfikację badań i ochrony zabytków archeologicznych województwa lubelskiego, przez połączenie Zakładu Archeologii Polski UMCS z samodzielnym stanowiskiem Konserwatora Zabytków Archeologicznych, oddelegowanym do Zakładu z etatami Biura Dokumentacji Zabytków. Konieczne do prowadzenia działalności fundusze zostaną zabezpieczone przez Wydział Kultury i Sztuki Urzędu Wojewódzkiego.

Jan Gurba

DMITRIJ LEONIDOWICZ POCHILEWICZ

29 maja 1974 r. zmarł znany uczyony radziecki, zasłużony działacz nauki Ukrainiejskiej Socjalistycznej Republiki Radzieckiej, doktor nauk historycznych, profesor Uniwersytetu Lwowskiego im. I. Franki Dmitrij Pochilewicz.

Dmitrij Pochilewicz urodził się w 1897 r. w wiosce Wodoty, w guberni kijowskiej. Pierwsze lata jego działalności praktycznej — rozpoczął pracę jako wiejski nauczyciel — przypadły na okres wielkich przemian historycznych w życiu kraju — rewolucja 1917 r., wojna domowa, początek budownictwa socjalistycznego. W roku 1923 młody nauczyciel wstępuje do szeregów Komunistycznej Partii. W 1924 r. po myślnie kończy Kijowski Instytut Oświaty Ludowej.

Od roku 1921 D. Pochilewicz zajmował odpowiedzialne stanowiska w instytucjach oświaty ludowej, nauki i kultury; był powiatowym komisarzem oświaty ludowej, dyrektorem Instytutu Oświaty Ludowej, pracował w Ludowym Komisariacie Oświaty USRR, a od 1933 r. pełnił funkcję dyrektora instytutu naukowo-badawczego historii kultury ukraińskiej. Następne lata swojego życia D. Pochilewicz poświęcił pracy pedagogicznej w szkole wyższej. W okresie Wielkiej Wojny Narodowej prowadził zajęcia w instytutach pedagogicznych w Swierdłowsku i Jarosławiu; od roku 1946 pracował na Uniwersytecie Lwowskim, gdzie pełnił funkcję kierownika katedry

¹¹ S. Hoczyk-Siwkowska, *Sprawozdanie z badań Lublina przedlokacyjnego w latach 1967—1969*, „Sprawozdania Archeologiczne” 1974, t. XXVI, s. 109—111.

¹² Por. Wycieczka A — „Szlakiem Grodów Czerwieńskich”, W: *Przewodnik XII Ogólnopolskiego Zjazdu Polskiego Towarzystwa Geograficznego*, cz. II, Lublin 1974, s. 36—37, 48—54; Wycieczka C — „Zagrożenie i ochrona środowiska w rejonie Puławy—Kazimierz—Nalęczów”, *tamże*, s. 130—131.